

Contribució al coneixement de la família Epermeniidae Spuler, 1910, a Catalunya i les illes Balears (Lepidoptera: Epermeniidae)

Emili Requena¹ & Josep Joaquim Pérez De-Gregorio¹

¹Museu de Ciències Naturals de Barcelona. Laboratori de Natura. Passeig Picasso s/n. 08003 Barcelona. emili.requena@hotmail.com

Abstract. Contribution to knowledge about the family Epermeniidae Spuler, 1910, in Catalunya and the Balearic Islands (Lepidoptera: Epermeniidae). The data from the prospecting carried out of the Epermeniidae Spuler, 1910 family in Catalunya and the Balearic Islands is presented, as the information obtained from the bibliography with a total result of six Catalan and two Balearic species. Their distribution and biology is also revealed.

Resum. Es presenten les dades de les prospeccions fetes de la família Epermeniidae Spuler, 1910, a Catalunya i les illes Balears, així com les informacions obtingudes de la bibliografia, amb un resultat total de sis espècies catalanes i dues de balears. També es dona la seva distribució ibèrica i la biologia coneguda de cada espècie.

Key Words: Epermeniidae, Microlepidoptera, faunistics, Catalonia, Balearic Islands, Iberian Peninsula.

Introducció

Les citacions bibliogràfiques d'aquesta família a la península Ibèrica són molt escasses. Les primeres que trobem corresponen a Agenjo (1965), que en el seu «Catálogo ordenador de los lepidópteros de España» hi inclou sis espècies, determinades basant-se en els estudis de Gaedike (1966), que recull les dades espanyoles conegudes fins aleshores. Aquest mateix autor, en un treball posterior de conjunt sobre els Epermeniidae ibèrics (Gaedike 1971), eleva a vuit el nombre de tàxons coneguts, cens augmentat a onze en el darrer catàleg de Vives Moreno (2014), nou dels quals pertanyen al gènere *Epermenia* Hübner, 1824, i dos al gènere *Ochromolopis* Hübner, 1824. Darrerament, Álvarez & Clavell (2017) hi afegixen un nou gènere, *Phaulernis* Meyrick, 1895, i una nova espècie (*Phaulernis fulviguttella* Zeller, 1839).

A Catalunya, les referències dels Epermeniidae encara són més escasses. Ni els treballs històrics de M. Cuní i Martorell ni els de A. Codina en fan cap menció. No és fins a la publicació dels esmentats estudis de Gaedike (1966 i 1971) que es donen les primeres citacions catalanes (quatre espècies). Actualment, el nombre de tàxons esmentats del país és de sis, quatre del gènere *Epermenia* Hübner, 1824, i dos del gènere *Ochromolopis* Hübner, 1824. De les illes Balears han estat citades dues espècies; cal eliminar-

ne una altra (*Ochromolopis ictella* Hübner, 1813) esmentada per error de l'arxipèlag per Vives Moreno (2014) (Vives Moreno com. pers.).

La biologia dels diferents tàxons encara és poc coneguda. Les erugues viuen sobre santalàcies (gèneres *Thesium* i *Osyris*) i apiàcies.

Material i mètodes

Les dades que presentem procedeixen de les prospeccions fetes pels autors i alguns companys de la Societat Catalana de Lepidopterologia (SCL), que ens han cedit el material per determinar-lo. Una part de les dades de Catalunya procedents de la bibliografia corresponen a prospeccions fetes en les Nits de les Papallones entre els anys 2013 i 2019. Les captures nocturnes s'han fet amb trampes de llum actínica o mixta. Totes les determinacions fetes pels autors del treball han estat corroborades per l'examen de les estructures genitals.

Resultats

Família **Epermeniidae**

Subfamília **Epermeniinae**

Epermenia (Calotripis) insecurella (Stainton, 1849) (= *illigerellus* Stainton, 1848)

Material estudiat. Catalunya. Vall d'Aran: Tredòs (31TCH22, 1.440 m), 1♂, 6.VIII.2019 (prep. gen. ER3.102) (E. Requena *leg.* & col.).

Citacions bibliogràfiques. Catalunya. Cerdanya: Santa Eugènia de Nerellà (torrent de Ridolaina, serres del Cadí-Moixeró) (Dantart 2016). **Ripollès:** Queralbs (Gaedike 1966 i 1971).

Distribució: descrita de la Gran Bretanya, viu al sud, centre i est d'Europa, Rússia, l'Àsia Menor i el Pròxim Orient. A la península Ibèrica només l'hem vist esmentada dels Pirineus catalans. La primera citació la dona Gaedike (1966) del Ripollès; la segona, Dantart (2016) de la Cerdanya, i la tercera, de la Vall d'Aran, procedeix de les nostres recerques.

Planta nutrícia: monòfaga sobre *Thesium humifusum*. En els primers estadis com a minadora, posteriorment sobre la superfície de les fulles.

Epermenia (Calotripis) aequidentella (Hofmann, 1867) (= *daucellus* Peyerimhoff, 1870)

Material estudiat. Baix Llobregat: delta del Llobregat (el Prat de Llobregat) (31TDF27, 2 m), 1♀, 30.XI.2011 (prep. gen. ER2.240) (D. Fernández *leg.* & col.; E. Requena det.).

Citacions bibliogràfiques a Catalunya. Alt Empordà: Portbou (Gaedike 1971).

Citacions bibliogràfiques a les illes Balears: Mallorca (Gaedike 2007), com a nova per a les Balears.

Distribució: descrita d'Àustria. Es coneix d'Europa, l'Àsia Menor i les illes Canàries. A la península Ibèrica està citada de: Àvila (serra de Gredos), Terol (serra d'Albarra-

sí), Madrid, Segòvia (San Ildefonso de La Granja, serra de Guadarrama), Huelva, Cadis (Chiclana) i Granada (Lanjarón, Sierra Nevada) (Gaedike 1966 i 1971; i altres autors).

Plantes nutrícies: *Angelica* sp., *Daucus carota*, *Peucedanum* sp., *Meum athamanticum*, *Anthriscus vulgaris*, *Thapsia villosa*, *Ferula communis*. Les diferents fases de l'eruga han estat estudiades i representades per Huertas Dionisio (2012).

Epermenia (Epermenia) pontificella (Hübner, 1776)

Material estudiat. Catalunya. Anoia: Santa Maria de Miralles (31TCF79, 590 m), 1♂, 22.V.1988 (prep. gen. ER508) (E. Requena *leg.* & col.). **Vall d'Aran:** Salardú (31TCH23, 1.250 m), 1♂, 23.VII.2004 (prep. gen. ER3.210) (E. Requena *leg.* & col.).

Citacions bibliogràfiques. Catalunya. Noguera: Albesa (Gaedike 1971).

Distribució: descrita de Viena (Àustria). Viu a Europa i l'Àsia Menor. A la península Ibèrica ha estat citada d'Andalusia (sense concretar) i de la serra d'Alfacar (Granada, Andalusia) (Gaedike 1966 i 1971; i altres autors).

Planta nutrícia: *Thesium* sp.

Epermenia (Epermenia) ochreomaculella (Millière, 1854)

Material estudiat. Catalunya. Priorat: Cornudella de Montsant (serra de Montsant. 31TCF27, 690 m), 1♂, 9.IX.2010 (prep. gen. ER1.940) (F. Vallhonrat & C. Coll *leg.*; E. Requena det. & col.).

Citacions bibliogràfiques. Catalunya. Priorat: Cornudella de Montsant (serra de Montsant) (Dantart & Jubany 2013). **Cerdanya:** Nèfol (serres del Cadí-Moixeró) (Dantart 2017).

Distribució: descrita de Lió (sud-est de França), viu a Europa, sobretot a la zona mediterrània, i a l'Àsia Menor. A la península Ibèrica ha estat citada de la serra d'Espanya (Múrcia) i Granada (Andalusia) (Gaedike 1966 i 1971). Nosaltres l'hem trobada a Bronchales (serra d'Albarrasí, Terol, Aragó. 31TXK18, 1.500 m), 1 ex., 26-27.VII.2011 (prep. gen. ER 2086) (J.J. Pérez De-Gregorio & E. Requena *leg.*; E. Requena det. & col.).

Planta nutrícia: desconeguda.

Subfamília **Ochromolopinae**

Ochromolopis ictella (Hübner, [1813])

Material estudiat. Catalunya. Anoia: Òdena (31TCG80, 380 m), 2♂, 9.V.1988 i 11.X.1997 (E. Requena *leg.* & col.); la Tossa de Montbui (Santa Margarida de Montbui) (31TCG80, 600 m), 2♂, 4.VII i 18.IX.1992 (E. Requena *leg.* & col.); Castellfollit de Riubregós (31TCG72, 550 m), 5 ex., 30.VIII.2013 i 1.V.2015 (E. Requena *leg.* & col.). **Bages:** Castellfollit del Boix (31TCG91, 740 m), 1♂, 27.V.2008 (E. Requena *leg. et col.*); ermita de Sant Pere (Castellfollit del Boix) (31TCG91, 675 m), 1♂, 30.IV.2011 (J.J. Pérez De-Gregorio & E. Requena *leg.*; E. Requena det. & col.). **Baix Camp:** Vandellòs (31TCF14, 525 m), 1♂, 2.VI.2016 (F. Vallhonrat & C. Coll *leg.*; E. Requena det. & col.). **Noguera:** monestir de les Avellanes, t. m. d'Os de Balaguer (31TCG13, 535 m), 1♀, 12.IX.2010 (F. Vallhonrat & C. Coll *leg.*; E. Requena det. & col.). **Ribera d'Ebre:** Tivissa (31TCF04, 260 m), 2♂, 3.X.2015 i 3.VI.2016 (F. Vallhonrat & C. Coll *leg.*; E. Requena det. & col.). **Segrià:** Timoneda d'Alfès (31TCF00, 236 m), 1♂, 4.V.2016 (J.J. Pérez De-Gregorio & M. Bravo *leg.*; E. Requena det. & col.).

Citacions bibliogràfiques. Catalunya. Baix Camp: Vandellòs (Dantart 2019). **Noguera:** Os de Balaguer (Dantart i Jubany 2013). **Ribera d'Ebre:** Tivissa (Dantart 2018 i 2019).

Distribució: descrita d'Europa. Es distribueix pel centre, sud i sud-est d'Europa, l'Àsia Menor i el Marroc. A la península Ibèrica ha estat citada de Bilbao, de la serralada d'Albarrasí (Terol, Aragó), d'El Escorial (serra de Guadarrama, Madrid) i de Granada (Sierra Nevada, Andalusia) (Gaedike 1966 i 1971; Derra & Hacker 1982; i altres autors).

Plantes nutrícies: *Thesium bavarum* (= *Thesium montanum*), *Thesium linophyllum* i *Thesium pyrenaicum* (amb dubtes sobre aquesta darrera).

Ochromolopis staintoniellus (Millière, 1869)

Citacions bibliogràfiques a Catalunya. Alt Empordà: Portbou (Gaedike 1971).

Citacions bibliogràfiques a les illes Balears: Mallorca, s'Albufera d'Alcúdia (Riddiford 2002), com a nova per a les Balears, referència que recull Gaedike (2007).

Distribució: descrita de Canes (sud-est de França). Circumscriu a l'àrea mediterrània europea. A la península Ibèrica ha estat citada de Granada (Andalusia) (Gaedike 1966 i 1971).

Planta nutrícia: *Osyris alba*.

Agraïments

El nostre agraïment als companys Diego Fernández i Francesc Vallhonrat, que ens han cedit material per a l'elaboració d'aquest treball, i a la Direcció General del Medi Natural de la Generalitat de Catalunya, per haver-nos proporcionat els corresponents permisos de captura científica.

Referències bibliogràfiques

- Angeno, R. 1965. Catálogo Ordenador de los Lepidópteros de España. Decimoséptima familia: Epermeniidae. *Graellsia*, 21, suplement sense paginar.
- Álvarez, M. & Clavell, J. 2017. Primer registro de *Phaulernis fulviguttella* (Zeller, 1839) en la Península Ibérica: nuevo género de Lepidoptera para el listado ibérico (Lepidoptera: Epermeniidae). *BV news Publ. Cient.*, 6(72): 27-31.
- Dantart, J. 2016. Resultats de les desenes Nits de les Papallones (Catalan Moth Nights): 11-15 de juliol de 2013. *Butll. Soc. Cat. Lep.*, 107: 71-98.
- Dantart, J. 2017. Resultats de les onzenes Nits de les Papallones (Catalan Moth Nights): 17-21 de juliol de 2014. *Butll. Soc. Cat. Lep.*, 108: 61-85.
- Dantart, J. 2018. Resultats de les dotzenes Nits de les Papallones (Catalan Moth Nights): 1-5 d'octubre de 2015. *Butll. Soc. Cat. Lep.*, 109: 45-64.
- Dantart, J. 2019. Resultats de les tretzenes Nits de les Papallones (Catalan Moth Nights): 2-6 de juny de 2016. *Butll. Soc. Cat. Lep.*, 110: 45-68.
- Dantart, J. i Jubany, J. 2013. Resultats de les setenes Nits de les Papallones (Catalan Moth Nights): 9-13 de setembre de 2010. *Butll. Soc. Cat. Lep.*, 104: 75-85.

- Derra, G. & Hacker, H. 1982. Contribution to the Lepidoptera-fauna of Spain. Heterocera of a three-week visit in summer 1980 (III). *SHILAP Revta lepid.*, 10 (39): 187-196.
- Gaedike, R. 1966. Die Genitalien der europäischen Epermeniidae (Lepidoptera: Epermeniidae). *Beitr. Ent.*, 16 (5-6): 633-692.
- Gaedike, R. 1971. Zur Verbreitung der Epermeniidae und Acrolepiidae auf der Iberischen Halbinsel (Lepidoptera). *Beitr. Ent.*, 21(1-2): 33-41.
- Gaedike, R. 2007. New and poorly known Lepidoptera from the West Palearctic (Tineidae, Acrolepiidae, Douglasiidae, Epermeniidae). *Nota lepid.*, 29(3-4): 159-176.
- Huertas Dionisio, M. 2012. Estados inmaduros de Lepidoptera (XLV). *Epermenia aequidentellus* (Hofmann, 1867) en Huelva, España (Lepidoptera: Epermeniidae). *SHILAP Revta. lepid.*, 40(160): 469-474.
- Riddiford, N. 2003. *Catàleg de Biodiversitat del Parc Natural de s'Albufera de Mallorca*. 88 pp. Inventaris Tècnics de Biodiversitat, 3. Conselleria de Medi Ambient de les Illes Balears, Palma.
- Vives Moreno, A. 2014. *Catálogo sistemático y sinonímico de los Lepidoptera de la Península Ibérica, de Ceuta, de Melilla y de las islas Azores, Baleares, Canarias, Madeira y Salvajes (Insecta: Lepidoptera)*. Suplement a *SHILAP Revta lepid.* 1. 184 pp. Sociedad Hispano-Luso-Americana de Lepidopterología, Madrid.

Data de recepció: 2 de setembre de 2020

Data d'acceptació: 21 de setembre de 2020